

Het laatste overzicht met aantallen getelde vleermuizen en indexen in het kader van het NEM Meetnet Wintertellingen Vleermuizen dateert van enige jaren geleden. In dit artikel wordt een update gegeven van de resultaten tot en met het afgelopen seizoen. In het algemeen nemen de aantallen getelde vleermuizen in winterverblijven toe, evenals de index-waarden van de verschillende soorten. Hopelijk vormt dat een (hernieuwde) stimulans om komend telseizoen weer actief aan de slag te gaan.

Inleiding

In het NEM Meetnet Wintertellingen Vleermuizen zijn ca. 1800 verblijven geregistreerd als (potentieel) winterverblijf. Daarvan zijn er vorig seizoen meer dan 1400 geteld. De meeste verblijven liggen in Zuid-Holland en Gelderland, maar de grootste aantallen vleermuizen worden geteld in Limburg. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat in Zuid-Holland en Gelderland een groot aantal kleine verblijven (bunkers) wordt geteld met per verblijf slechts enkele dieren, tegenover een klein aantal mergelgroeves in Limburg met veel overwinterende vleermuizen.

Invoerportaal

De teldata kunnen sinds vorig jaar via het online portal worden ingevoerd (<https://wintertelling.meetnetportaal.nl>). Het afgelopen seizoen is ca. 50% van de tellingen ook daadwerkelijk via het portal ingevoerd. Een mooi percentage wat de komende jaren hopelijk zal toenemen. Insturen van formulieren of een Excel-file (door de proco) blijft overigens ook gewoon mogelijk.

Het in gebruik nemen van het portal heeft onder meer geleid tot een extra kwaliteitsslag. De ligging van diverse objecten is aangepast, omdat de bekende coördinaten niet nauwkeurig waren of zelfs verkeerd. Daarnaast zijn verschillende dubbeltellingen uit de database gehaald en werden oude nog onbekende tellingen aangemeld.

We zijn heel blij met alle opmerkingen, aanvullingen, verbeteringen en oude teldata. Aarzel dan ook niet

om dit door te geven. De komende jaren zal verder worden gewerkt aan extra functionaliteiten. Dat gaat stapje voor stapje om de veranderingen en wijzigingen behapbaar en betaalbaar te houden. Via de Telganger of de Nieuwsbrief worden jullie op de hoogte gehouden van de wijzigingen en verbeteringen.

Resultaten

In vrijwel alle provincies worden jaarlijks min of meer dezelfde aantallen verblijven geteld. Sommige provincies, zoals Zuid-Holland, tellen 'marginale' objecten slechts één keer in de drie jaar. Dat is een prima strategie om de vinger aan de pols te houden bij verblijven waar weinig of geen vleermuizen in overwinteren. Voor de indexen zijn de aantallen in deze 'marginale' objecten overigens ook van belang (Zie artikel, geschreven door Tom van der Meij van het CBS in de Telganger van april 2017). Vanuit enkele provincies zijn nog geen of nauwelijks teldata doorgegeven. We rekenen erop dat deze provincies de teldata alsnog aangeleveren. Zonder deze data zijn de landelijke trends minder betrouwbaar (door meer bijstellingen) en zijn ook niet alle provinciale trends te berekenen.

Soorten en aantallen per provincie

In figuur 1 t/m 3 staan de aantallen van de waargenomen soorten in de afgelopen vijf jaar. Traditioneel wordt daarbij onderscheid gemaakt in 'zeldzaam aanwezige soorten', 'schaars aanwezige soorten' en 'algemeen aanwezige soorten'. Let op, deze figuren zeggen niets over de indexen van soorten (toename, afname of stabiele trend), maar zijn slechts een weergave van het aantal getelde individuen van een soort. De aantallen getelde baardvleermuizen en grootoorvleermuizen betreffen de totalen van baard- en brandts vleermuis resp. gewone grootoor- en grijze grootoorvleermuis.

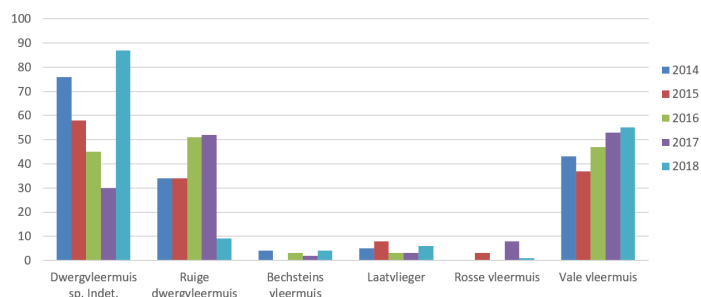
De aantallen getelde vleermuizen per provincie wordt in figuur 4 weergegeven. In Limburg zijn de meeste vleermuizen geteld, gevolgd door Gelderland en Zuid-

NEM Meetnet Wintertellingen Vleermuizen - oktober 2018

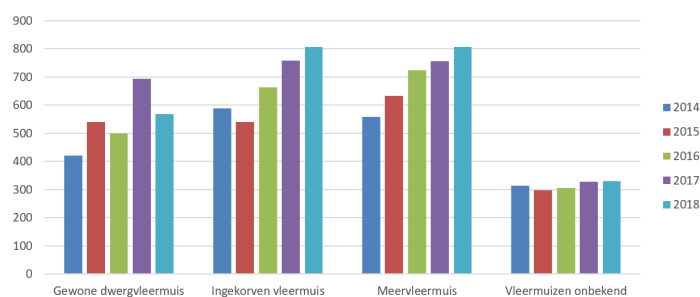
Tabel 1: Aantallen getelde winterverblijven per winterseizoen.

Provincie	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Flevoland	8	6	6	5	5
Friesland	14	12	13	12	3
Groningen	17	16	17	9	2
Zeeland	124	117	117	119	113
Drenthe	27	33	39	39	42
Overijssel	39	40	52	52	45
Noord-Brabant	137	146	152	144	140
Noord-Holland	64	129	149	129	159
Utrecht	166	165	167	180	210
Zuid-Holland	283	285	332	328	316
Limburg	83	71	83	70	88
Gelderland	246	266	268	261	294
Eindtotaal	1208	1286	1395	1348	1417

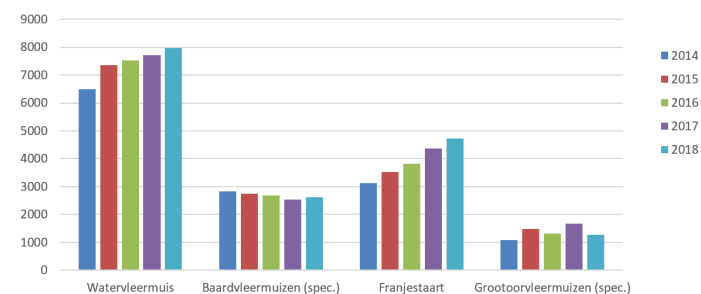
Holland, maar Utrecht zit de provincie Zuid-Holland op de hielen qua getelde aantallen. In de provincie

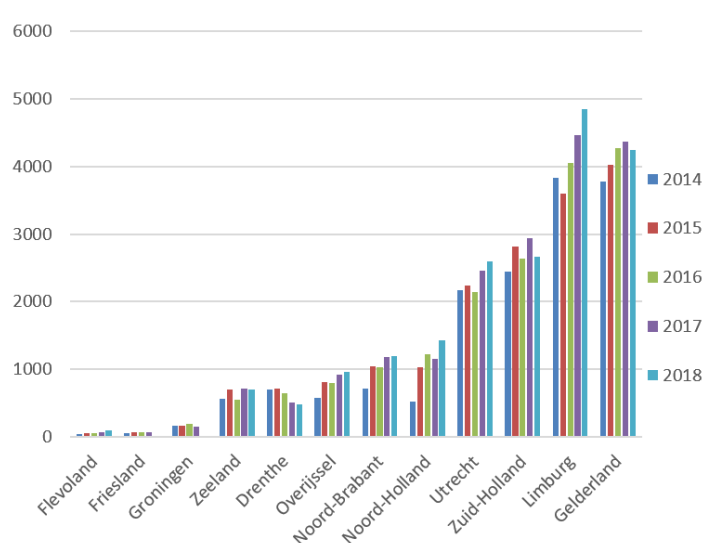
Figuur 1. Aantal getelde individuen per jaar van 'zeldzaam aanwezige' soorten (minder dan 100 getelde individuen).

Figuur 2. Aantal getelde individuen per jaar van 'schaars aanwezige' soorten (minder dan 900 getelde individuen).

Figuur 3. Aantal getelde individuen per jaar van 'algemeen aanwezige' soorten (minimaal 1000 getelde exemplaren).

Figuur 4: Het aantal getelde vleermuizen per provincie in de periode 2014 t/m 2018.

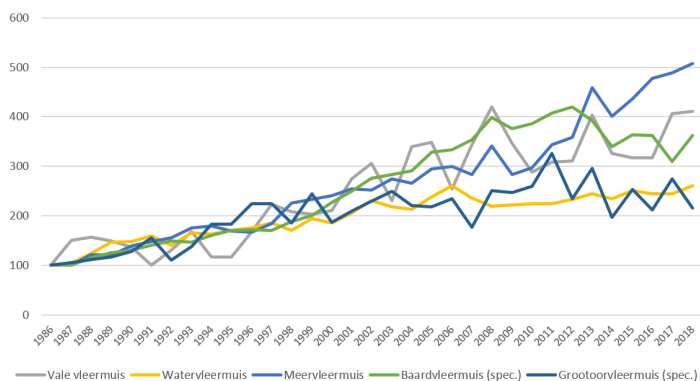
NEM Meetnet Wintertellingen Vleermuizen - oktober 2018

Drenthe is de 'leegloop' van de aardappelkelder in Westerbork zichtbaar. Ondanks intensief onderzoek is (nog) geen verklaring gevonden waarom de overwinterende baardvleermuizen daar verdwenen zijn.

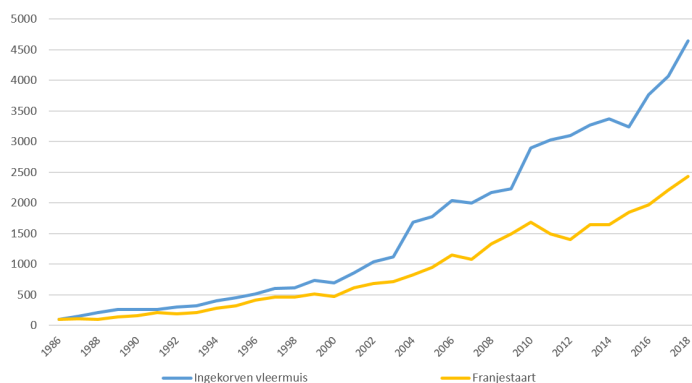
Indexen

De landelijke indexen zijn voor zeven soorten vleermuizen goed te berekenen. In figuur 5 en 6 staan de landelijke indexen vanaf 1986. Vrijwel alle soorten laten sinds 1986 een significant sterke of matige toename zien. De vale vleermuis, watervleermuis, meervleermuis. Baardvleermuis (spec.) en grootoorvleermuis (spec.) laten een matige toename over deze periode zien. Echter, de laatste 10 jaar is de trend van de vale vleermuis onzeker geworden, watervleermuis en meervleermuis vertonen nog steeds een matige toename, terwijl de trend voor de baardvleermuis (spec.) en de grootoorvleermuis (spec.) een matige afname is. De ingekorven vleermuis en de franjestaart kennen sinds 1986 een significant sterke toename. De laatste 10 jaar is de trend voor de ingekorven vleermuis en de franjestaart afgezwakt tot een matige toename, al lijkt de trend voor met name de ingekorven vleermuis nog steeds een sterke toename (figuur 6). Het verschil tussen de grafiek en de classificatie is waarschijnlijk het gevolg van een grote standard error.

De achterliggende oorzaken van deze trends zijn onbekend en vele factoren kunnen van invloed zijn op de trends. Denk aan warme zomers, waardoor de populatie van sommige soorten wellicht zou kunnen groeien met meer (lokale) overwinteraars tot gevolg of denk aan het menselijk medegebruik van winterverblijven zoals forten of groeves die juist een negatief effect kunnen hebben. Feit is dat we (te) weinig weten over de achterliggende mechanismen van deze trends en dat meer onderzoek zeer wenselijk is. Op dit moment ontbreken de mogelijkheden om dieper in de data te duiken, maar het is een vurige wens om dat voor elkaar te krijgen. Tellers die alvast een poging willen wagen, zijn in ieder geval van harte welkom om zich te melden.

Figuur 5: De landelijke index t/m 2018 van vale vleermuis, watervleermuis, meervleermuis, baardvleermuis (spec.) en grootoorvleermuis (spec.) met startjaar 1986 (=100).

Figuur 6: De landelijke index t/m 2018 van ingekorven vleermuis en franjestaart met startjaar 1986 (=100).

Conclusie

De aantallen getelde verblijven en aantallen getelde vleermuizen blijven groeien, waarmee het NEM Meetnet Winterverblijven al jarenlang uitstekende data-reeksen oplevert. Het tellen van vleermuizen in verblijven is hartstikke leuk en plezierig en we hopen dat alle telleiders en tellers dat nog vele jaren willen blijven doen. Wel een waarschuwing dat we signaleren dat de doorstroom van nieuwe tellers soms stagneert. Ons advies: neem mee die nieuwe tellers, stel je telgroep open voor geïnteresseerde nieuwkomers en organiseer ook jaarlijks een 'opfriscursus'. Winterslapende vleermuizen tel je slechts in één periode van het jaar, dus ruim 10 maanden tel en zie je geen vleermuizen in winterslaap. Veel provinciale werkgroepen organiseren dan ook wintertel-opfriscbijeenkomsten. Een leerzame en gezellige bijeenkomst voor zowel beginnende als doorgewinterde tellers en telleiders. Het komt de kwaliteit van de tellingen ten goede en het is bovendien leuk om tips te krijgen van collega-tellers.

We wensen jullie komend winterseizoen weer veel telplezier. En denk eraan, bij zeldzame soorten graag een foto maken als 'bewijsplaatje' indien het een eerste waarneming is voor een verblijf. Wees voor de rest zeer terughoudend met het maken van foto's in objecten (en zet ze niet op social media als Facebook, Instagram, Twitter etc.). Houd je aan de regels in het kader van de Wet Natuurbescherming (geen objecten betreden in de periode 1 oktober t/m 1 april, tenzij voor de eenmalige reguliere wintertelling). En wellicht het allerbelangrijkste, informeer de beheerder/eigenaar over de aanstaande telling en nodig hem/haar voor de telling en vertel nog eens hoe leuk het is dat er vleermuizen in het verblijf of verblijven aanwezig zijn.

Team NEM Wintertellingen Vleermuizen:

[Maurice La Haye](#) (landelijk coördinator), Erik Korsten, Martijn van Oene en Tom van der Meij (CBS)